

Thoth

Egypte cursussen

Het Egyptische huwelijk

Tegenwoordig is liefde de belangrijkste reden om met elkaar in het huwelijk te treden. Hoe groot de rol van 'de liefde' bij het vinden van een huwelijkspartner in het oude Egypte speelde is niet bekend. Het heeft de schijn dat met name bij families uit de hogere sociale klasse de huwelijken gearrangeerd werden. Het nastreven van een huwelijkse relatie lijkt zowel voor vrouwen als voor mannen belangrijk geweest te zijn. Tijdens de zesde dynastie (circa 2345-2181 v. Chr.) moedigde de wijsgeleerde Ptahhotep mannen aan om te trouwen en gaf het volgende advies aan de gehuwde man:

'Wanneer het u goed gaat, sticht dan een huishouden voor uzelf. Heb uw echtgenote gepassioneerd lief want dat is goed. Vul haar maag, kleedt haar rug. Verzacht haar huid met geparfumeerde oliën. Verblijdt haar hart zolang als u leeft, want zij is een vruchtbaar veld voor haar heer.'

Egyptenaren traden op jonge leeftijd in het huwelijk; jongens gemiddeld op 15 jarige leeftijd, meisjes rond hun twaalfde. De gemiddelde levensverwachting lag voor Egyptische vrouwen (met name in de lagere sociale klasse) rond de 18 tot 20 jaar. Een vroege huwelijksleeftijd was dus noodzakelijk om voor nageslacht te zorgen; toen een van de belangrijkste motieven voor een huwelijk. De wijsheidstekst van Ani uit de 18de dynastie onderschrijft:

'Neem een vrouw wanneer je jong bent, zodat zij je mag geven een zoon. Ze moet hem voor je dragen wanneer je nog jong bent, dan zul je leven om hem een man te zien worden. Gelukkig is de man met een grote familie, want hij is gerespecteerd op het relaas van zijn kinderen.'

Documenten tonen aan dat, in ieder geval vanaf het Nieuwe Rijk tot in de Late tijd, een meisje in normale omstandigheden aan een man werd gegeven om te huwen. De uitdrukking *iri n hmt* 'om te nemen als echtgenote' onderschrijft dit.

Wanneer leden van de bezittende klasse in het huwelijk traden werd een document, *sh n hmt* 'een document aangaande een echtgenote' opgesteld. Dit document kan beschouwd worden als een huwelijks overeenkomst. Het gaat voornamelijk over de rechten van het bezit en werden veelal opgesteld tussen de echtgenoot en diens schoonvader. Deze overeenkomsten hadden ogenschijnlijk een standaard vorm:

- De datum van de regerende farao.
- De naam van de echtgenoot en echtgenote.
- De namen van de beide ouders.
- Het beroep van de echtgenote en diens afkomst.
- De naam van de schrijver die de overeenkomst had opgesteld
- De namen van getuigen.
- De details van de overeenkomst.

Een kopie van de overeenkomst werd door een neutrale partij bewaard; in sommige gevallen was dit het archief van de lokale tempel.

Een voorbeeld van een huwelijks overeenkomst uit 219 v. Chr. is hieronder weergegeven.

'De Nubiër, geboren in Egypte, Horemheb, zoon van Horpais, wiens moeder is Wenis, heeft gezegd tegen de dame Tais, dochter van Khahor, wiens moeder is Tairetdjeret: "Ik heb u gemaakt een gehuwde vrouw. Als uw deel geef ik u twee stukken zilver...Wanneer ik u wegstuur als echtgenote en u niet meer lief heb en een andere vrouw als echtgenote wens, zal ik je geven twee stukken zilver bovenop de twee stukken zilver die hierboven genoemd zijn welke ik gegeven aan jou heb als jouw echtgenotes deel...En ik zal je geven een derde van alles dat ik (nu) bezit en zal (gaan) bezitten. Hier is de lijst van jouw bruidsschat die je meegenomen hebt in mijn huis, 1 inšn-linnen, 6 kite (circa 54 gr.) zilver, 6 kite aan koper, een armband met de waarde van 2 kite zilver, een pruik, waarde 2 stukken zilver. Totale waarde van jouw bruidsschat beschreven hierboven, 3 zilverstukken en 4 kite. Ik zal niet kunnen zeggen over jouw bruidsschat hierboven beschreven 'nee je hebt dat niet mijn huis binnengebracht'....Ik heb het van je ontvangen van jouw hand, compleet en intact. Ik ben er blij mee. Wanneer ik je wegstuur, of wanneer jij wenst te gaan, dan geef ik terug aan jou de bruidsschat die je mijn huis hebt binnengebracht of dezelfde waarde van de prijs hierboven genoemd. Het recht tot schikken behoort aan mij. Geschreven door (de schrijver) Tayenimu, zoon van Pebenerfy.

Op de achterzijde van het document staan de namen van 16 getuigen, een aantal dat in de Ptolemeïsche periode, waar dit document uit afkomstig is, verplicht was.

Het krijgen van kinderen was het belangrijkste doel van een huwelijk. Maar het krijgen van nageslacht was geen garantie. Sommige mannen sloten daarom een 'proef huwelijk' om vast te stellen of een vrouw kinderen kon krijgen:

'Psenmin, zoon van Khensthoth, zegt tot Tamin, dochter van Pamont: "vier deben van zilver (364 gram) heb ik gegeven aan jou voor de godin Hathor. Jij zult in mijn huis zijn, zijnde mijn echtgenote vanaf vandaag jaar 16, derde maand van het tweede seizoen, eerste dag, tot jaar 17, vierde maand van het eerste seizoen, eerste dag (9 maanden). Wanneer je weggaat naar jouw eigen huis dan zul je teruggeven de vier deben zilver. Wanneer ik het ben die je maakt tot weggaan dan zal ik je geven de vier deben zilver die ik al betaald heb in de handen van de vertegenwoordiger van Senamu.'

Het meest gebruikte woord voor 'trouwen' was *mni*. Het woord betekende ook 'het aanleggen van een schip' of 'het verbinden aan een cultus-handeling'; mogelijk was het aanleggen of verbinden een metafoor voor het huwelijk. Andere woorden om het trouwen te beschrijven was *r pr* 'het binnentreden van een huis', *hmsi r-s* 'om te zitten met'. en tot slot *grg pr* 'het oprichten van een huishouden'.

Na gehuwd te zijn werd een Egyptische man een *hy* (ook wel geschreven als *h3yt*) een 'echtgenoot'. Hij verkreeg hiermee zijn eigen huishouden en een echtgenote die, zo hoopte hij, hem

kinderen zou schenken en zijn huishouden zou runnen. Een vrouw werd een *hmt* 'echtgenote'.

Soms werd de term *hbsyt* voor 'echtgenote' gebruikt. Het precieze verschil tussen de termen is niet duidelijk. Als echtgenote werd zij *nb.t pr* 'meesteres van het huis' daar waar het huis als een apart domein werd gezien. De oude Egyptenaren kenden geen achternamen, daarom hoefde een vrouw haar naam na het huwelijk niet aan te passen.

Op reliëfs in graven en op beelden kreeg de echtgenote vaak de duiding *mr.n=f* 'geliefd door hem'. Een aanwijzing dat "liefde" tussen man en vrouw wel een huwelijksnorm was, maar aangezien het veelal een standaard toevoeging is hoeft het niet zeker te zijn dat er sprake was van liefde.

Sommige vrouwen droegen ook de toevoeging *mr.n=f n st ib=f* 'Geliefd door hem in de plaats van zijn hart'. Deze toevoeging werd minder vaak gebruikt en verwijst mogelijk naar "ware liefde".

De tekst op het zitbeeld van Merit uit het Rijksmuseum van Oudheden bevat de vermelding 'geliefd door hem in de plaats van zijn hart' een aanwijzing dat er mogelijk ware liefde was tussen Merit en haar echtgenoot Maya.

Scenes in diverse graven tonen meerdere echtgenotes. Dit houdt echter niet in dat de Egyptenaren polygamisch waren. Van de farao's is bekend dat zij meerdere echtgenotes hadden, bij de "gewone" Egyptenaren kwam dit nagenoeg niet voor. De aanwezigheid van meerdere echtgenotes is veelal een gevolg van de jonge leeftijd waarop veel vrouwen overleden. Na de dood van een echtgenote hertrouwden veel mannen. Deze nieuwe echtgenote kreeg dezelfde rechten als de overleden echtgenote en daarom ook op de muren van de grafkapel van hun echtgenoot aangebracht.

Kom meer te weten over de rol en de positie van vrouwen in het oude Egypte. Meldt je nu aan voor de cursus Vrouwen en kinderen. Zaterdag 26 mei en 2 juni in het Rijksmuseum van Oudheden.